

Gebruik van natuurproducten raakt steeds meer af van 'zweverig' imago

Kruiden alternatief voor antibiotica?

De roep om minder antibioticagebruik is sterker dan ooit. Als alternatief voor de huidige generaties antibiotica komt het gebruik van natuurlijke kruiden in beeld. 'We moeten ons focussen op het in stand houden van goede bacteriën, in plaats van alleen de slechte te bestrijden', zegt dierenarts Kristof van Hoye.

tekst **Jorieke van Cappellen**

De Nederlandse overheid stelde eind 2010 de ambitieuze eis om het antibioticagebruik in 2013 met de helft terug te dringen. De melkveehouderij is relatief gezien niet de grootste verbruiker van antibiotica, maar de sector voelt zich door de toenemende resistentie van bacteriën tegen antibiotica en de media-aandacht toch aangesproken om bewuster om te gaan met medicijngebruik. Hoewel onderzoekers in snelt tempo aan het zoeken zijn naar alternatieven voor de huidige middelen, zijn antibiotica nog niet zomaar in te wisselen. 'Echte alternatieven voor de huidige antibiotica, dus nieuwe geregistreerde diergeneesmiddelen, zijn er nog niet', zegt Edwin Visser, dierenarts en voorzitter van de Vakgroep Gezondheidszorg Herkauwer van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde. 'Om het antibioticagebruik terug te dringen, worden preventieve gezondheidsmaatregelen steeds belangrijker. Daarbij is er een toenemende aandacht voor de inzet van natuurlijke middelen, zoals geneeskrachtige kruiden en homeopathie, om dieren gezonder te houden. Je kunt hiermee het antibioticagebruik reduceren, maar nog niet direct vervangen.'

Weerstand verhogen

Het gebruik van natuurlijke middelen is niet nieuw. Sinds mensenheugenis is bekend dat er planten zijn met een geneeskrachtige werking. De Belgische rundveedierenarts en adviseur Kristof Van

Hoye van Panagro Health & Nutrition is ervan overtuigd dat natuurlijke middelen een grote bijdrage kunnen leveren aan het deels vervangen van de antibioticumspuit. Op welke manier kan dat? 'Er zijn stoffen uit kruiden, bijvoorbeeld etherische oliën of extracten, die van nature antibacteriële eigenschappen bevatten', vertelt Van Hoye. De plant maakt deze stoffen zelf aan als reactie op schadelijke schimmels of bacteriën. 'In het dier remmen deze "natuurlijke antibiotica" de groei van schadelijke bacteriën, zodat deze niet gaan overheersen en het dier ziek wordt.'

Veel producten zijn niet zozeer gericht op het bestrijden van een bepaalde ziekteverwekker, als wel op het verhogen van de algehele weerstand van de koe, weet Van Hoye. Een belangrijk deel van die weerstand wordt opgebouwd in het darmstelsel. Natuurlijke producten als cichoreiwortel en bepaalde gisten stimuleren de groei van goede bacteriën in het darmstelsel en daarmee spijsvertering en eetlust van de koe. In plaats van antibiotica werken zij juist als pre- of probiotica. Door het toevoegen van dergelijke producten aan het voer groeit de populatie goede bacteriën en krijgen mogelijke ziekteverwekkers minder kans. 'Preventie door investeren in immuniteitsopbouw vertaalt zich in minder uierontstekingen, minder antibiotica en een betere melkkwaliteit', besluit Van Hoye. Sinds enkele jaren doet ook Wageningen Universiteit in het project Fyto-V en Na-

Sommige middelen stimuleren van nature de doorbloeding van de huid of de uier

Natuurlijke middelen en hun werking

Producten met een van nature positieve werking op de gezondheid:

- allicine (knoflookextract): antibacterieel, antiviraal, weerstandverhogend.
- Arnica, kamfer, pepermuntolie: stimuleert doorbloeding uier en weefsels.
- sabinakruid: stimuleert samentrekken baarmoeder en afkomen nageboorte.

- levende gisten: bevorderen pensflora
- honing, tijm, lavendel, basilicum: bevorderen wondgenezing

Kijk voor meer informatie in het 'Stalboekje Melkvee', uitgegeven door BioKennis van Wageningen UR.

<http://www.biokennis.nl/Nieuws/Pages/HetstalboekjeMelkveeindepraktijk.aspx>

tuurlijk Gezond onderzoek naar de effectiviteit van natuurlijke middelen als alternatief voor antibiotica. 'Van een aantal kruiden, zoals oregano en tijm en het extract allicine uit knoflook, is de geneeskrachtige werking inmiddels wetenschappelijk bewezen, zij het alleen nog op laboratoriumniveau', vertelt onderzoekster Maria Groot van onderzoeksinstituut RIKILT van Wageningen UR. 'Maar er is meer onderzoek nodig om deze middelen als diergeneesmiddel te registreren en zover zijn we nog niet.' Groot benadrukt dat om die reden natuurlijke middelen het beste op preventieve basis ingezet kunnen worden.

Overigens hoeven we niet snel bang te zijn voor mogelijke resistentie tegen natuurlijke middelen, denkt Groot. 'Kruiden of extracten daaruit zijn natuurlijke stoffen met veelal een zeer complexe samenstelling. Door die complexiteit is het voor ziekteverwekkers moeilijker om resistentie op te bouwen. Zo werkt knoflookextract antibacterieel, antiviraal en als antioxidant. Daarbij heeft het effect op het immuunsysteem.'

Knoflook tegen mastitis

De speurtocht naar alternatieven voor antibiotica bleven ook in de media niet onopgemerkt. Onlangs was melkveehouder Arnold van Veelen uit Zeewolde landelijk in het nieuws met het knoflookextract allicine, dat hij in plaats van gangbare antibiotica bij zijn dieren gebruikt. 'We geven het middel via de bek in bij koeien met mastitis en dieren met een hoog celgetal', vertelt Van Veelen. 'Het knoflookextract doodt schadelijke ziekteverwekkers en het stimuleert de eetlust, wat weer het herkauwgedrag bevordert.'

Het laboratoriumbewijs van de positieve werking van allicine ligt er. Het wachten is op bewezen praktijkonderzoek, maar Van Veelen zelf is al overtuigd. 'Momenteel zijn er ongeveer vijfhonderd melkveehouders die allicine inzetten voor mastitis en andere problemen, met zeer

goede resultaten', aldus Van Veelen. 'Het grootste voordeel van een natuurproduct als allicine is dat er geen wachttijd bestaat voor de melk, zoals bij gangbare antibiotica. Zo spaar je niet alleen het gebruik van antibiotica uit, maar behoud je ook de melk.'

Kruiden preventief inzetten

Gaan kruiden gangbare antibiotica vervangen? De dierenartsen Edwin Visser en Kristof van Hoye denken beiden van niet. 'Als een dier acuut ziek is, is antibioticum nodig om de koe snel te kunnen behandelen', zegt Visser. 'Voor het terugdringen van het antibioticagebruik worden preventieve maatregelen echter wel steeds belangrijker. In die context kun je aan het gebruik van kruiden denken', denkt Visser. 'Er is overigens nog een alternatief voor het terugdringen van antibiotica, namelijk meer vaccineren om de infectiedruk te verlagen.'

De veestapel compleet vrijwaren van antibiotica is ook volgens Van Hoye niet mogelijk. 'Maar reduceren kan wel met meer inzet van combinaties van natuurlijke middelen.' Hoye pleit voor een multidisciplinaire aanpak om de weerstand van de koe te verhogen. 'Gangbare antibiotica bestrijden niet alleen slechte bacteriën, maar elimineren ook goede, waardoor de weerstand van de koe wordt verlaagd. Bij een koe met een lactatie met voortdurend een laag celgetal kan er ook voor gekozen worden om haar droog te zetten met een droogzetter op basis van natuurlijke plantenextracten in plaats van antibiotica.'

Maria Groot ziet niet alleen in de biologische veehouderij, maar ook in de gangbare veehouderij een toenemende aandacht voor het gebruik van natuurlijke middelen. 'In die zin kun je stellen dat de "zweverigheid" er steeds meer van afraakt. Het gebruik van kruiden is een van de managementmaatregelen die een boer kan inzetten om de weerstand van zijn koeien te verhogen, zodat inzet van antibiotica minder vaak nodig is.'